

Evaluatie 1 jaar

Samen tegen Eenzaamheid

Inleiding

Aanleiding

In juni 2021 is de commissie Samenleving akkoord gegaan met het plan van aanpak *Samen tegen Eenzaamheid*. Dit plan van aanpak werd opgesteld naar aanleiding van een aangenomen motie. Bij de vaststelling van het plan van aanpak werd afgesproken dat het college een jaar na de start een tussentijdse inhoudelijke en financiële evaluatie naar de commissie zou sturen. Dit is de aanleiding voor onderliggend stuk.

Sociale Coalitie

Voor het tegengaan van eenzaamheid (en aanverwante onderwerpen) is vorig jaar een netwerk gestart, waarin (keten)partners vertegenwoordigd zijn. Dit netwerk is de 'Sociale Coalitie (SC)' genoemd. Samen met de partners (zie bijlage 1) uit de Sociale Coalitie is bovengenoemd plan van aanpak opgesteld.

Plan van Aanpak

In het plan van aanpak is onder meer ingegaan op de vraag wat eenzaamheid is, op de verschillende vormen van eenzaamheid en op eenzaamheid in Heemstede. Ook zijn er goede lokale voorbeelden benoemd, want er gebeurt al veel in de gemeente.

Landelijk actieprogramma

Zoals afgesproken in het plan van aanpak is Heemstede inmiddels aangesloten bij het landelijke actieprogramma 'Eén tegen eenzaamheid'. Door aan te sluiten bij het landelijke actieprogramma heeft Heemstede zich aan 5 uitgangspunten (of pijlers) gecommitteerd. Met deze pijlers richten de lokale partijen een duurzame aanpak in waarin iedereen verantwoordelijkheid neemt. De pijlers zijn onderschreven door de partners van de Sociale Coalitie.

Evaluatie

Eind mei 2022 is met de partners van de Sociale Coalitie '1 jaar Samen tegen Eenzaamheid' geëvalueerd aan de hand van bovengenoemde 5 uitgangspunten. De input is meegenomen in onderliggende evaluatie, die aan de hand van de 5 pijlers is opgebouwd. Het gaat om:

1. Commitment
2. Creëer een sterk netwerk
3. Duurzame aanpak
4. Versterken van het aanbod
5. Monitoring en evaluatie

Pijler 1: Commitment

Commitment is op verschillende manieren op te vatten. Vanuit de landelijke aanpak 'Eén tegen eenzaamheid' wordt met commitment bestuurlijk commitment bedoeld. Gesteld wordt dat de aanpak van eenzaamheid valt of staat met politiek-bestuurlijk draagvlak. Ook is het belangrijk om beleidsmakers van verschillende beleidsterreinen te betrekken.

Politiek draagvlak

Dat het politiek draagvlak voor het bestrijden van eenzaamheid groot is blijkt uit het feit dat hierover een motie is aangenomen. In het nieuwe coalitieakkoord wordt dit voor komende vier jaar bevestigd door de nadruk op het belang van de inclusieve samenleving.

Integraliteit

Beleidsmakers vanuit participatie, jeugd, welzijn, werk & inkomen, cultuur en duurzaamheid zijn afgelopen jaar betrokken bij de aanpak tegen eenzaamheid. Natuurlijk liggen hierbij ook nog veel kansen, bijvoorbeeld in de ruimtelijke en economische hoek.

Gedeelde visie

Naast bestuurlijk commitment is draagvlak bij partners in het veld natuurlijk net zo belangrijk. Bij deze pijler is vorig jaar door de Sociale Coalitie daarom ook een gezamenlijk gedeelde visie op eenzaamheid geformuleerd:

“Het gaat om het subjectief *ervaren* verschil tussen aanwezige en gewenste contacten, oftewel het gemis aan betekenisvolle sociale relaties. Eenzaamheid komt voor bij alle leeftijden en onder alle sociale klassen. Dat maakt het een complex thema dat om maatwerk vraagt.”

Met deze visie gaat het dus nadrukkelijk om alle doelgroepen. Hiermee gaan we lokaal verder dan in het landelijke actieprogramma, waarin de overheid de trend van eenzaamheid onder alleen ouderen in Nederland wil doorbreken.

Tijdens de evaluatie van '1 jaar Samen tegen Eenzaamheid' met de Sociale Coalitie is aangegeven dat bovengenoemde visie nog steeds wordt onderschreven. Uit de dialoog hierover zijn enkele waardevolle aanvullingen gekomen:

- Kortdurende periodes van eenzaamheid horen bij het leven, maar als het te lang duurt, heeft het niet alleen invloed op de mentale, maar ook op de fysieke gezondheid.
- Bij 'betekenisvolle sociale relaties' is het belangrijk dat het om terugkerende, wederkerige sociale relaties gaat, op gelijk niveau. Het moet tweerichtingsverkeer zijn. Maar: mensen hebben veel schroom om contact te zoeken. Hoe eenzamer, hoe moeilijker het is om daar iets aan te veranderen.
- 'Alleen' betekent niet altijd eenzaam. Vandaar het '*ervaren* verschil'.
- Door het verlies van een partner of vrienden kan eenzaamheid toenemen, maar bijvoorbeeld ook door het afnemen van mobiliteit. Denk aan het verlies van een rijbewijs. Dit wordt vaak onderschat.

Vanuit filosofisch oogpunt kan nog worden toegevoegd dat het feit dat we eenzaamheid kunnen ervaren, ook iets zegt over hoe wij zijn als mens. Dat we elkaar nodig hebben. Op abstract niveau is dat ook mooi.

“Kortdurende periodes van eenzaamheid horen bij het leven, maar als het te lang duurt, heeft het niet alleen invloed op de mentale, maar ook op de fysieke gezondheid.”

Pijler 2: Creëer een sterk netwerk

Bij deze pijler gaat het om het ontwikkelen van een duurzaam en lerend netwerk. Het aanpakken van eenzaamheid is immers alleen in netwerkverband mogelijk. Het is daarbij belangrijk om slimme verbindingen te leggen.

Netwerk

In de Sociale Coalitie werkt de gemeente samen met een grote diversiteit aan deelnemende partners/vertegenwoordigers (peildatum augustus 2022: 23 organisaties). Het netwerk is niet in beton gegoten; nieuwe relevante organisaties of partijen zijn altijd welkom. De Sociale Coalitie is afgelopen jaar met regelmaat (online) bij elkaar gekomen voor het uitwisselen van ideeën en informatie. Vanuit het brede netwerk zijn vervolgens verschillende kleinere werkgroepen ontstaan, om aan de slag te gaan met de uitvoering van concrete onderwerpen (zie pijler 4).

Slimme verbindingen

Er zijn vanuit de Sociale Coalitie allerlei verbindingen gelegd die misschien logisch lijken, maar zonder netwerk minder vanzelfsprekend tot stand komen. Bijvoorbeeld met 'Beleef Heemstede', met het lokaal Sport- en Preventieakkoord en met de Participatiemarkt.

Beleef Heemstede

[Beleef Heemstede](#) is een lokaal platform van organisaties, inwoners en vrijwilligers. Oorspronkelijk is het ontstaan vanuit de kunst- en cultuursector. Op het platform is van alles te vinden over inspirerende activiteiten in Heemstede. Tussen Beleef Heemstede en de Sociale Coalitie zijn mooie verbindingen gelegd. De partners van de Sociale Coalitie plaatsen activiteiten op Beleef Heemstede en partners van Beleef Heemstede dragen bij aan de Sociale Coalitie. Het platform krijgt zo steeds meer een brede ontmoetingsfunctie.

Participatiemarkt

De [Participatiemarkt](#) is een unieke jaarlijkse 'markt' in de regio. Op de Participatiemarkt zijn tal van organisaties aanwezig met informatie over activiteiten in de wijk, dagbesteding, (vrijwilligers)werk, scholing, werkstages, activiteiten en meer. Speciaal voor mensen die (weer) aan de slag willen en/of op zoek zijn naar activiteiten. Een doelgroep waar eenzaamheid zeker voor kan komen. De markt is gratis en voor iedereen (rolstoel)toegankelijk. De Participatiemarkt is onder de aandacht gebracht bij de Sociale Coalitie, zodat de partners konden doorverwijzen. Daarnaast waren enkele partners van de Sociale Coalitie zelf op de markt aanwezig. Ook op Beleef Heemstede is de markt uitgelicht geweest.

Lokale akkoorden

In Heemstede is zowel een sportakkoord als een preventieakkoord van kracht. Vanuit het sportakkoord is de visie dat iedereen in Heemstede met plezier moet kunnen sporten en bewegen. De doelstelling van het preventieakkoord is 'Samen gewoon gezond: op weg naar een gezonde generatie'. Hierbij is mentale gezondheid een van de drie speerpunten. Belangrijke akkoorden dus in het kader van eenzaamheidsbestrijding. De akkoorden (en de bijbehorende subsidiemogelijkheden) zijn besproken met de partners uit de Sociale Coalitie.

Week van de Respijt

De Week van de Respijt, georganiseerd door Tandem Mantelzorg, is speciaal bedoeld voor mantelzorgers. Door de druk van mantelzorg is het mogelijk om uit balans en eenzaam te raken. Voor de Week van de Respijt is samenwerking gezocht met de diverse partijen in en om Heemstede. Dankzij de samenwerking met de SC hoefde Tandem niet alles zelf te organiseren, maar kon gebruik gemaakt worden van de sterke punten van andere organisaties. Hierdoor heeft Tandem een mooi en breed aanbod neer kunnen zetten.

"Ik heb echt de meerwaarde ervaren van samenwerking met de diverse partijen binnen de Sociale Coalitie. Ik kijk uit naar het vervolg." (medewerker Tandem Mantelzorg).

Kunst & Cultuur bij de aanpak eenzaamheid

In mei 2021 hebben een aantal Coalitiepartners de landelijke Masterclass 'Kunst & Cultuur bij de aanpak van eenzaamheid' bijgewoond, georganiseerd door Movisie. Hieruit volgt het breed gedragen inzicht dat kunst & cultuur verbindend werkt. Met name actieve cultuurparticipatie kan een belangrijke rol spelen bij eenzaamheidsbestrijding. Door bezig te zijn met kunst komt contact bijvoorbeeld op een andere manier tot stand, met kans voor meer verdieping. Zingeving en plezier maken raken elkaar.

Tijdens de masterclass kwam de aansluiting tussen onze Sociale Coalitie en Beleef Heemstede al naar voren als een goed voorbeeld van verbinding tussen de sectoren, maar in de komende periode worden culturele partners nog actiever bij de Sociale Coalitie betrokken. Ook goed om te weten is dat er verschillende subsidiemogelijkheden zijn op dit gebied. Projecten waarbij samenwerking is tussen welzijn, cultuur en zorg en waarbij de doelgroep wordt betrokken, zijn hierbij kansrijk.

Conclusie

Afgelopen jaar is de Sociale Coalitie uitgebreid en bestendig. Er is een constructief en flexibel netwerk ontstaan en er worden slimme verbindingen gelegd. Hoewel de Sociale Coalitie dus goed functioneert, zien de partners nog veel kansen voor samenwerking met andere partijen, zoals ondernemers en de cultuursector. Eenzaamheidsbestrijding is niet alleen van het sociaal domein, maar bij uitstek domeinoverstijgend. Komende periode wordt hier steviger op ingezet. Om te beginnen nemen een aantal coalitiepartners in september deel aan de Masterclass 'Signaleren en ondernemers betrekken in de aanpak eenzaamheid'.

Pijler 3: Duurzame aanpak

Met een duurzame aanpak wordt vanuit het landelijke Eén tegen Eenzaamheid bedoeld: kijk naar wat echt werkt om eenzaamheid te doorbreken en kies voor een blijvende aanpak. Zorg dat je mensen bereikt door achter de voordeur te komen. Haal mensen vervolgens over de drempel.

Achter de voordeur

Een goed voorbeeld van een duurzame aanpak is het project 'Achter de Voordeur' van WIJ Heemstede, in samenwerking met gemeente en Coalitiepartners. Achter de voordeur had als doel om eenzaamheid bij ouderen (vroeger) te signaleren en passende hulp te bieden. Er zijn het afgelopen half jaar diverse activiteiten gerealiseerd vanuit Achter de Voordeur.

Trainingen signaleren en bespreken van eenzaamheid

Voor vrijwilligers en beroepskrachten bestond de mogelijkheid bewezen effectieve trainingen te volgen over het signaleren en bespreken van eenzaamheid. Signaleren en bespreken is niet altijd eenvoudig, want aan de buitenkant is meestal niet te zien of iemand eenzaam is. Ook rust er soms een taboe op eenzaamheid en staat niet iedereen direct open voor hulp. Een grote groep mensen deden aan de trainingen mee, waaronder leden van de Sociale Coalitie.

Lezing over eenzaamheid

Ook heeft Anja Machielse, Bijzonder Hoogleraar Empowerment van Kwetsbare Ouderen, een lezing gegeven over eenzaamheid. Ruim 80 mensen werden hierdoor geïnspireerd. Het gaat om vrijwilligers en beroepskrachten van diverse organisaties.

Samenwerking met Zorgbalans

Verder was er een pilot waarbij WIJ Heemstede en twee buurtteams van thuiszorgorganisatie Zorgbalans samen optrokken. De medewerkers van Zorgbalans komen bij mensen thuis om zorg te verlenen, maar hebben zelf niet altijd gelegenheid om iets te doen met signalen die wijzen op eenzaamheid. WIJ Heemstede werd vanuit Zorgbalans ingezet om de sociale kant op te pakken.

Aangeboden hulp

Na het signaleren kan de aangeboden hulp variëren van een wekelijks bezoek aan huis van een vrijwilliger of iemand introduceren bij een van de vele ontmoetingsactiviteiten. Bijvoorbeeld de vriendinnenclub, sociëteit, vrijwilligerswerk, brei- en haaksoos, het 'Elpee café', de zogenaamde 'UP!' themagesprekken, dagbesteding of een van de activiteiten van Coalitiepartners. Ook kan worden doorverwezen naar maatschappelijk werk.

Resultaten

Tijdens het project zijn de resultaten zorgvuldig gemonitord. Gedurende twaalf maanden zijn vanuit het project signalen van 86 'nieuwe' mensen opgepakt. Hiervan zijn 72 mensen boven de 65 jaar, van wie 48 boven de 75 jaar. Al deze mensen zijn begeleid naar een activiteit of andere hulp. In het filmpje '[In contact met](#)' gemaakt, door vrijwilligers en deelnemers, is meer te zien over de ervaringen.

Conclusie

Het project Achter de Voordeur is een goed voorbeeld van een duurzame aanpak. Vrijwilligers en professionals weten nu hoe ze eenzaamheid kunnen herkennen, hoe ze het gesprek hierover moeten aangaan en welke hulp of activiteiten passend kunnen zijn. Indien gewenst worden in de toekomst herhaaltrainingen aangeboden voor nieuwe vrijwilligers, medewerkers en coalitiepartners.

Pijler 4: Versterken aanbod

Hoewel in Heemstede al veel gebeurt in het kader van ontmoeting en eenzaamheidsbestrijding, is er in de Sociale Coalitie veel inspiratie voor het nog meer versterken van de mogelijkheden. Het gaat hierbij zowel om wat grotere initiatieven als om concrete zaken, zoals bijvoorbeeld aanpassingen aan een gebouw, waardoor meer ontmoeting mogelijk wordt. Hieronder een aantal projecten waaraan afgelopen jaar gewerkt is.

Aanbod nabestaandenzorg

Dankzij de Sociale Coalitie hebben partners elkaar gevonden die zich bezig houden met nabestaandenzorg. Nabestaanden kunnen natuurlijk bij uitstek te maken hebben met eenzaamheid. Er is een werkgroep 'Eenzaamheid en levensmomenten' opgericht, met als doel een compleet en overzichtelijk aanbod voor nabestaanden in de gemeente Heemstede beschikbaar te maken. Zowel laagdrempelig als diepgaand, voor elk moment in het rouwproces. De ervaring van de deelnemende organisaties¹ is dat hier bij de doelgroep veel behoefte aan is in Heemstede. Denk bij aanbod bijvoorbeeld aan verschillende soorten groepsbijeenkomsten en lotgenotencontact met ervaringsdeskundige vrijwilligers. Maar ook aan lichtere 'ondersteuning' zoals het faciliteren van ongedwongen samenzijn.

Ten behoeve van de ambities zijn projectplannen gemaakt en is via de gemeente een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie (onder de Uitvoeringsregeling versterken maatschappelijke sector Noord-Holland 2021). Volgens de provincie past de aanvraag echter niet onder het doel 'het faciliteren, herstellen of vernieuwen van ontmoetingen tussen personen van alle leeftijdsgroepen', waardoor de aanvraag is afgewezen. Momenteel wordt onderzocht of er andere mogelijkheden zijn om de doelstellingen van de werkgroep te verwezenlijken.

Ontmoeting in de Buurtuin

Plein1 is een openbaar toegankelijk, laagdrempelig verzamelgebouw. Onder één dak zijn onder meer organisaties rondom de bibliotheek, kinderopvang, ouderenzorg, welzijn en dagbesteding ondergebracht. Er worden veel activiteiten georganiseerd. Bij 'Plein1' hoort een kleine tuin met terras, waar meer mee gedaan zou kunnen worden. Het idee van de samenwerkende organisaties en vrijwilligers is nu om deze tuin om te vormen tot een buurtuin. Een plek waar vrijwilligers, buurtbewoners en cliënten/deelnemers in verbinding met elkaar kunnen komen, kunnen participeren en zorgdragen voor een inclusieve samenleving. Een plek voor sociale ontmoeting in de buitenlucht. De tuin biedt kansen voor verschillende doelgroepen en diensten. Voor uitvoering van een deel van de plannen is een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie (via de gemeente) en deze is toegekend (€ 5.000). Dit najaar wordt begonnen met de inrichting van de tuin.

Nog meer ontmoeting in Plein1

Plein1 heeft op de eerste verdieping twee activiteitenruimtes. Het idee is om openslaande deuren tussen deze twee ruimtes aan te laten aanbrengen. Dankzij de openslaande deuren kunnen de ruimtes van twee van de gehuisveste organisaties in elkaar over lopen en kunnen de ruimtes multifunctioneler gebruikt worden. Naast twee gescheiden ruimtes is er dan ook de keuze om één grote ruimte te maken. Hierdoor kunnen meer mensen elkaar ontmoeten, die anders letterlijk gescheiden van elkaar worden door een muur. Meermalen is gebleken dat hier behoefte aan is. In plaats van bijvoorbeeld aan maximaal 20 personen, kan dan plek worden geboden aan 50 personen per activiteit. De ruimtes kunnen ook door andere organisaties worden gebruikt. Voor uitvoering van een deel van de plannen is via de gemeente een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie (onder de Uitvoeringsregeling versterken maatschappelijke sector Noord-Holland 2021) en deze is toegekend (€ 6.000). Dit najaar wordt begonnen met de werkzaamheden.

Aanbod jongeren

Onder jongeren neemt het risico op eenzaamheid toe (zie pijler 5). In de Sociale Coalitie is een brainstorm gehouden over 'Jong in Heemstede'. Organisaties die zich bezig houden met jongeren in Heemstede hebben daarbij een toelichting gegeven op hun werkzaamheden. Er is een werkgroep

¹ stichting Questio, stichting Nabestaandenzorg, WIJ Heemstede (maatschappelijk werk), Loket Heemstede en stichting Rouwcafé.

jongeren ontstaan met partners en gemeente, gericht op jongerenwelzijn². Er worden op dit moment twee concrete plannen uitgewerkt: een activiteitenwebsite (met mogelijkheid voor verdere ontwikkeling tot interactief platform) voor en door jongeren en een initiatievenbudget voor en door jongeren (zie collegebesluit 1063230). De plannen worden bekostigd vanuit de bestemmingsreserve Corona voor jeugd en jongeren.

Verkenning inzet 'supergemakkelijke tablet'

Geen digitale mogelijkheden hebben in een gedigitaliseerde maatschappij kan ervoor zorgen dat mensen zich extra eenzaam voelen. Vanuit de Sociale Coalitie is daarom een werkgroepje ontstaan dat verkent of de 'Compaan' iets voor sommige inwoners van Heemstede kan zijn. Vanuit Zorgbalans is hier al ervaring mee. De Compaan is een supergemakkelijke tablet, speciaal voor ouderen of bijvoorbeeld licht verstandelijk beperkten. De Compaan kan (preventief) werken tegen eenzaamheid, doordat mensen op zeer eenvoudige wijze contact met elkaar kunnen onderhouden via de tablet. Ook kan de Compaan ervoor zorgen dat mensen digitaal vaardig(er) worden of blijven.

Week van de Ontmoeting

Elk najaar vindt de Week van de Ontmoeting plaats. Samen zorgen de partners uit de SC voor diverse speciale activiteiten in Heemstede. Deze week valt samen met de landelijke week tegen de eenzaamheid. Veel organisaties zetten zich met hun activiteiten in de week van de ontmoeting in om eenzaamheid te doorbreken. Er is van alles te doen voor jong en oud.

Conclusie

Op het gebied van het versterken van het aanbod is er veel gaande. Komende periode is de eerste prioriteit om de projecten die begonnen zijn, zo mogelijk ook verder te brengen. Vervolgens liggen er diverse nieuwe kansen. Vanuit de landelijke coalitie Eén tegen eenzaamheid zijn er verschillende aansprekende initiatieven, die de moeite waard zijn om verder te onderzoeken voor Heemstede. Hierbij kan ook nog meer gekeken worden naar taboedoorbreking en communicatie.

² Stichting WIJ Heemstede (jongerenwerk), Per Mens, Epic Youth, Cityshapers, SportService, SportSupport, GGD.

Pijler 5: Monitoring en evaluatie

Eenzaamheid aanpakken is blijven leren in de praktijk. Monitoring, zoals bijvoorbeeld bij het project Achter de voordeur, waarbij 86 nieuwe mensen zijn bereikt (zie pijler 3) is daarom blijvend belangrijk.

Gezondheidsmonitors GGD

Voor het meten van de mate van eenzaamheid gebruiken we cijfers van de vierjaarlijkse gezondheidsmonitors van de GGD (zie voor de gestelde vragen bijlage 2):

- Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen
- Gezondheidsmonitor jeugd
- Gezondheidsmonitor jongvolwassenen (16 tot en met 25 jaar). In 2022 voor het eerst; resultaten nog niet beschikbaar.

Naast de reguliere monitors zijn extra Corona Gezondheidsmonitors uitgevoerd:

- Korte Coronapeiling jeugd (2021)
- Extra Corona gezondheidsmonitor jeugd (2021)
- Extra monitor volwassenen en ouderen (2022). Resultaten nog niet beschikbaar.

Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen

Uit onderstaande tabel blijkt dat eenzaamheid in de periode 2012-2020 is toegenomen. Dit is zowel landelijk het geval, als in Kennemerland en Heemstede. In vergelijking met Nederland en Kennemerland, is de eenzaamheid in Heemstede wel het laagste. Als dieper in de cijfers wordt gedoken (niet opgenomen in de tabel), blijkt dat 65-plussers vaker eenzaam zijn dan 18-64 jarigen. Van alle inwoners heeft 17 procent zich meer eenzaam gevoeld door de coronacrisis en 2 procent juist minder.

	2012		2016		2020	
	(matig) eenzaam	(zeer) ernstig eenzaam	(matig) eenzaam	(zeer) ernstig eenzaam	(matig) eenzaam	(zeer) ernstig eenzaam
Heemstede	32 %	4 %	35 %	8 %	41 %	9 %
Kennemerland	35 %	7 %	41 %	9 %	46 %	11 %
Nederland	33 %	9 %	43 %	10 %	47 %	11 %

Gezondheidsmonitor Jeugd

Eens in de vier jaar doet de GGD Kennemerland een grootschalig onderzoek naar de gezondheid en het welbevinden van jongeren in klas 2 en 4 van het regulier voortgezet onderwijs. Bij het laatste reguliere onderzoek (2019) werd eenzaamheid hierbij voor het eerst uitgevraagd. Het volgende reguliere onderzoek vindt plaats in 2023. Uit de gegevens van 2019 blijkt dat in dat jaar 16 procent van de jongeren in Heemstede risico op eenzaamheid liep (6 procent matig en 10 procent hoog risico). Dit was net iets hoger dan regionaal (14 procent). Landelijk is de eenzaamheid in 2019 niet onderzocht.

Eenzaam (inclusief ernstig eenzaam) (scholieren)

16%

Heemstede

14%

Regio Kennemerland

Extra Coronapeiling jeugd 2021

Naast het reguliere, periodieke onderzoek is er in januari – februari 2021 een kort onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van Corona onder middelbare scholieren in Kennemerland, in een periode van lockdown en avondklok. Op dat moment bleek 31 procent van de scholieren in Heemstede een matig of hoog risico op eenzaamheid te hebben (13 procent matig en 18 procent hoog). Dit is net iets hoger dan regionaal (29 procent loopt risico op eenzaamheid). Door Corona waren de cijfers ten opzichte van 2019 dus bijna verdubbeld (wel gemeten bij een ruimere doelgroep).

Extra Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021

De vraagstelling in de monitor 2021 was anders dan in 2019, waardoor de cijfers niet helemaal vergelijkbaar zijn. In Heemstede is het percentage jongeren dat zich in Coronajaar 2021 'vaak tot altijd' eenzaam heeft gevoeld 11 procent. Dit is iets lager dan in de regio (14 procent) en landelijk (13 procent). Het percentage jongeren dat zich afgelopen jaar 'soms' eenzaam heeft gevoeld (32 procent) is echter hoger dan in de regio (28 procent) en landelijk (26 procent).

Mentaal welbevinden jeugd 2021	Nederland	Kennemerland	Heemstede
Heeft zich laatste 4 weken soms eenzaam gevoeld.	20 %	22 %	24 %
Heeft zich laatste 4 weken vaak tot altijd eenzaam gevoeld.	10 %	10 %	10 %
Heeft zich afgelopen jaar soms eenzaam gevoeld.	26 %	28 %	32 %
Heeft zich afgelopen jaar vaak tot altijd eenzaam gevoeld.	13 %	14 %	11 %

Bron: GGD Kennemerland, Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021

Conclusie

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat eenzaamheid onder volwassenen en ouderen in de afgelopen jaren is toegenomen, zowel landelijk als in Heemstede. Volwassenen en ouderen zijn daarbij in Heemstede wel minder vaak eenzaam dan landelijk. Ook voor jongeren is eenzaamheid een risico. Doordat het onderzoek hiernaar pas sinds 2019 plaatsvindt, is het nog te vroeg om van een trend te spreken. Duidelijk is wel dat door Corona de eenzaamheid enorm is toegenomen. Het is interessant om te zien of de toekomstige cijfers veranderingen met zich meebrengen.

De gegevens van de GGD worden blijvend gevolgd en gedeeld. De cijfers komen periodiek (in verkorte vorm) terug in de beleidsindicatoren van de gemeentebegroting (programma 6, Sociaal Domein). Het feit dat de cijfers rondom eenzaamheid in het algemeen toenemen laat in ieder geval zien hoe belangrijk het is om in te blijven zetten op het tegengaan van eenzaamheid.

Tot slot

Uit de evaluatie per pijler blijkt dat er in het afgelopen jaar veel in gang is gezet. Op het gebied van het creëren van een sterk en duurzaam netwerk, het leggen van verbindingen en het versterken van het aanbod. Dankzij het project 'Achter de Voordeur' heeft het duurzaam signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid onder ouderen een flinke impuls gekregen. Uit de cijfers blijkt echter dat (langdurige) eenzaamheid niet zomaar verholpen is. De vraag of iemand eenzaam is, hangt natuurlijk van veel externe factoren af, denk maar aan Corona. Het is daarom belangrijk om de aanpak tegen eenzaamheid voort te zetten. In eerste instantie door de projecten die begonnen zijn verder uit te werken. Daarnaast zijn er zijn diverse nieuwe kansen, bijvoorbeeld het betrekken van ondernemers en de culturele sector. Eenzaamheidsbestrijding is niet alleen van het sociaal domein, maar bij uitstek domeinoverstijgend. Hier gaan de Coalitiepartners komende periode mee verder. De aftrap hiervan is in september met een masterclass 'Signaleren en ondernemers betrekken in de aanpak eenzaamheid'. Voortzetting van de aanpak in 2023 hangt mede af van de besluitvorming over de gemeentebegroting 2023, waarin wordt gevraagd om de middelen voor de Sociale Coalitie en de aanpak eenzaamheid in 2023 en 2024 voort te zetten.

In de nieuwe periode wordt onderzocht worden hoe het netwerk na 2024 zelfstandig verder kan en de aanpak eenzaamheid duurzaam kan worden geïntegreerd. In de toekomst kan de Sociale Coalitie daarnaast ook andere maatschappelijke thema's oppakken, die kunnen landen in het inclusie-akkoord.

Bijlage 1: Deelnemers Sociale Coalitie Heemstede (peildatum augustus 2022)

1. Bibliotheek
2. Cityshapers
3. CJG
4. Diaconie Protestantse Gemeente
5. Gemeente Heemstede
6. GGD
7. Humanitas
8. Kennemerhart
9. Loket Heemstede
10. MEE
11. RIBW-KAM
12. Roads
13. Sport Support
14. Sportservice
15. Stichting Alzheimer ZK
16. Stichting Nabestaandenzorg
17. Stichting Questio, Centrum voor levensvragen
18. Stichting Rouwcafé
19. Tandem Mantelzorg
20. Vertegenwoordiger Klankbordgroep Wmo
21. Vertegenwoordiger ouderen
22. WIJ Heemstede/docenten WIJ Heemstede
23. Zorgbalans

Bijlage 2 Vragen GGD

Vragenlijst Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2012, 2016 en 2020:

Eenzaamheid

Eenzaamheid (obv De Jong Gierveld schaal), in 4 categorieën.

% dat eenzaam is (obv De Jong Gierveld schaal).

% dat (zeer) ernstig eenzaam is (obv De Jong Gierveld schaal).

% dat emotioneel eenzaam is.

% dat sociaal eenzaam is.

Vraag 1. Er volgen nu enkele uitspraken. Wilt u van elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op u, zoals u de laatste tijd bent, van toepassing is?

Geef op iedere regel uw antwoord.

	Ja	Min of meer	Nee
Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.	☐	☐	☐
Ik mis een echt goede vriend of vriendin.	☐	☐	☐
Ik ervaar een leegte om mij heen.	☐	☐	☐
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	☐	☐	☐
Ik mis gezelligheid om mij heen.	☐	☐	☐
Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt.	☐	☐	☐
Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.	☐	☐	☐
Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel.	☐	☐	☐
Ik mis mensen om mij heen.	☐	☐	☐
Vaak voel ik me in de steek gelaten.	☐	☐	☐
Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht.	☐	☐	☐

Vragenlijst Gezondheidsmonitor jeugd 2019 en Extra Coronapeiling jeugd 2021:

	Helemaal onjuist	Eerder onjuist	Niet juist, niet onjuist	Eerder juist	Helemaal juist
☐ Ik heb het gevoel dat ik goed kan opschieten met de mensen in mijn omgeving	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik mis gezelschap	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik voel me niet alleen	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik heb het gevoel dat ik tot een groep van vrienden behoor	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik heb met niemand meer een sterke band	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik heb het gevoel dat niemand met mij wil omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik voel me afgezonderd van anderen	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ik kan gezelschap vinden, wanneer ik dat wil	☐	☐	☐	☐	☐

Vragen Extra Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021:

Vraag 16. Hoe vaak heb je je eenzaam gevoeld, in de laatste 4 weken?

- Nooit
- Bijna nooit
- Soms
- Vaak
- (Bijna) Altijd

Vraag 17. Hoe vaak heb je je eenzaam gevoeld, in de laatste 12 maanden?

- Nooit
- Bijna nooit
- Soms
- Vaak
- (Bijna) Altijd